

Indstilling til Cavlingprisen 2025 – ”Giften i sandet”

I over 70 år har sandet ved Høfde 42 syd for Thyborøn gemt på Danmarks største generationsforurening – og et historisk myndighedssvigt af både natur og mennesker. Med dramadokumentar-serien *Giften i sandet* på TV 2 har redaktionen givet offentligheden den første samlede fremstilling af Cheminovas forurening fra 1950’erne til i dag. Serien afslører bevidst vildledning fra fabrikken og viser med nye målinger, at forureningen stadig truer miljøet, og at Danmark ikke lever op til EU’s miljøkrav.

Gennem tre års research har redaktionen gennemgået tusindvis af dokumenter og talrige kilder. Serien har genåbnet et glemt kapitel af Danmarkshistorien – og sat dagsorden lokalt og i Folketinget. Allerede i 1950’erne lød advarslerne. En del af giftdepotet blev først ryddet i 1981 efter fisker Aage Hansens indsats. Trods det, ligger størstedelen af forureningen stadig tilbage – et vidnesbyrd om årtiers svigt. Serien, hvis hovedhistorie er Aage Hansens fortalt af hans søn Bjarne, afdækker blandt andet:

- *At Limfjorden ved Cheminova-området stadig er forurennet med kviksølv*: Nye analyser lavet til serien af muslinger, østers og fisk viser kviksølvkoncentrationer 5–12 gange over EU’s miljøkvalitetskrav. Ifølge Aarhus Universitet, som har udført analyserne, er det de næsthøjeste i Danmark og de højeste i Limfjorden siden 1998. Afsløringen førte til flere §20- og udvalgsspørgsmål til fiskeriminister Jacob Jensen (§20, 21/10/25 og Spm. 1260, 25/09/25, SF) om, hvor ofte myndigheder tager stikprøver af forurening i fisk, og hvorfor fiskeriforbuddet omkring Cheminova blev ophævet i april – og til miljøminister Magnus Heunicke om en redegørelse for, hvordan Danmark vil leve op til EU’s vandrammedirektiv og nedbringe kviksølvforureningen (Spm. 58, 24/10/25, SF). Få uger efter seriens visning *genindførte* fiskeriministerens fiskeforbuddet som følge af den uro, som serien bidrog til lokalt.

- *Fugledøden i 1978*: Over 300 fugle døde efter et udslip af det giftige parathion fra Cheminova. Fabrikken blev frifundet, selvom stoffet blev fundet i fuglene. Serien dokumenterer, at udslippet kom fra fabrikkens spildevand og bekræftes af to tidligere ansatte, der nu står frem i serien.

- *Manglende oprydning*: Trods et trecifret millionbeløb fra Folketinget siden 2020 er det konkrete arbejde stadig ikke begyndt – hverken på Høfde 42, Rønland (vurderet til flere milliarder af Region Midtjylland) eller ved den gamle fabriksgrund, som blev lovet af statsministeren i 1981.

- *Kræft i Thyborøn*: I 1983 advarede Aage Hansen om øget kræftforekomst, men sagen blev ignoreret. Først i 2021, på initiativ af Bjarne Hansen og læge Hans Holmsgaard, viste en ny undersøgelse en 20 % højere kræftforekomst blandt beboere fra 1968–70 – vurderet til 185 ekstra tilfælde. Siden har forskere, ikke myndigheder, taget initiativ til at klarlægge årsagen, som frygtes forårsaget af miljøforureningen.

Serien har genantændt debatten om miljø, sundhed og ansvar – med § 20-spørgsmål, læserbreve og lokalarrangementer. Den kombinerer graverjournalistik og dramadokumentariske rekonstruktioner, hvor alle replikker bygger på omfattende research. Dens nyskabende form gør et komplekst emne forståeligt for alle – og en ny generation - uden at gå på kompromis med fakta. En af flere som roste serien var *Kulturinformation* (24/10/25): “*Giften i sandet er et journalistisk mesterværk, alle bør se.*”

Derfor indstilles *Martin Sundstrøm, Lars Feldballe Petersen, Cecilie Frydenlund, Svend Erik Skovmose og Bjarne Hansen* til Cavlingprisen 2025 for et nyskabende værk, der har afsløret ny viden og bragt Danmarks største miljøskandale frem i lyset – så historien ikke gentager sig, og giften kan blive fjernet.

Indstilles af: **Thomas Breinholt**, tidl. TV2 fakta-chef, **Henriette Ladegaard-Pedersen**, fakta-redaktør TV2, **Michael Nørgaard**, dokumentarchef TV2 og **Lisbeth E. Knudsen**, professor i toksikologi, KU.